

Uppföljning av riksdagens tillämpning av subsidiaritetsprincipen

Till konstitutionsutskottet

Konstitutionsutskottet beslutade den 9 oktober 2014 att ge övriga utskott tillfälle att senast den 20 november 2014 yttra sig över en promemoria som upprättats vid konstitutionsutskottets kansli. I promemorian beskrivs vilka iakttagelser konstitutionsutskottet gjort vid uppföljningen av riksdagens tillämpning av subsidiaritetsprincipen.

Konstitutionsutskottets uppföljning hösten 2014 omfattar de subsidiaritetsprövningar som genomfördes i riksdagen, dvs. ledde till beslut antingen i ett utskott (protokollsutdrag) eller i kammaren (motiverat yttrande), under tiden den 1 januari–31 december 2013. Även det samlade utfallet av tidigare subsidiaritetsprövningar uppmärksammas.

Utbildningsutskottet redovisar i yttrandet sina kommentarer och bedömningar avseende konstitutionsutskottets frågor.

Utskottets överväganden

Inledning

Lissabonfördraget trädde i kraft den 1 december 2009. Sedan dess har riksdagen enligt 9 kap. 20 § riksdagsordningen (RO) i uppgift att pröva om ett utkast till lagstiftningsakt strider mot subsidiaritetsprincipen. Prövningen utförs av utskottet i riksdagen. Konstitutionsutskottet ska enligt 7 kap. 8 § RO följa tillämpningen av subsidiaritetsprincipen och en gång om året meddela kammaren sina iakttagelser.

Konstitutionsutskottet har för uppföljningen av 2013 års subsidiaritetsprövningar beslutat att efterfråga övriga utskotts eventuella kommentarer till och bedömningar av de iakttagelser som konstitutionsutskottet gjort i en promemoria som översänts till utskotten (daterad den 9 oktober 2014). Konstitutionsutskottet önskar därtill få svar på några frågor. Även det samlade utfallet av tidigare subsidiaritetsprövningar uppmärksammas.

Konstitutionsutskottet önskar särskilt få följande kommentarer och bedömningar:

1. En kommentar om det samlade utfallet av genomförda subsidiaritetsprövningar på olika politikområden under 2013 jämfört med 2012 samt sedan Lissabonfördragets ikraftträdande.
2. En bedömning av i vilken utsträckning utrymmet för nationella åtgärder på olika politikområden inom utskottets beredningsområde minskat till följd av utkast till lagstiftningsakter från EU som subsidiaritetsprövats av utskottet samt hur den sammantagna utvecklingen på olika politikområden förhåller sig till upprätthållandet av subsidiaritetsprincipen.
3. En kommentar om kommissionens motiveringar avseende subsidiaritetsprincipen.
4. En kommentar om i vilken utsträckning utskottet använder sig av kontakter med riksdagens representant vid EU:s institutioner för inhämtande och utlämnande av information och hur kontakterna fungerar.
5. En kommentar önskas även om inhämtande av information från IPEX (Interparliamentary EU Information Exchange).
6. Mot bakgrund av att konstitutionsutskottet vid flera tillfällen betonat värdet av informationsutbyte mellan de nationella parlamenten önskas en kommentar även till om några kontakter har tagits med andra nationella parlament i syfte att inhämta information om pågående subsidiaritetsprövningar.

Konstitutionsutskottet önskar även svar på följande frågor:

7. Använder utskottet någon form av förenklad beredning vid subsidiaritetsprövningen? Prioriterar utskottet vissa ärenden? I förekommande fall, hur väljs ärenden för olika former av beredning ut?

Utbildningsutskottets subsidiaritetsprövningar

Utbildningsutskottet genomförde sammanlagt sex subsidiaritetsprövningar under det nu aktuella uppföljningsåret 2013. Av protokollsutdragen från utbildningsutskottets sammanträden som anmäldes till kammaren framgår att utskottet i samtliga fall ansåg att förslagen inte strider mot subsidiaritetsprincipen. Utbildningsutskottets kansli har upprättat kanslipromemorior i samtliga subsidiaritetsärenden under uppföljningsåret 2013. Kansliet har i sina kanslipromemorior refererat till den s.k. tvåstegsmetoden (jfr bet. 2010/11:KU18 s. 22), som konstitutionsutskottet redogör för i sin promemoria.

Utbildningsutskottet har inte avgett något utlåtande till kammaren sedan Lissabonfördraget trädde i kraft. Totalt under tiden den 1 december 2009–31 december 2013 prövade utskottet 13 utkast till lagstiftningsakter:

2011

- Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om reglerna för deltagande och spridning i ”Horisont 2020 – ramprogrammet för forskning och innovation (2014–2020)”, KOM(2011) 810.
- Förslag till rådets beslut om inrättande av det särskilda programmet för genomförande av Horisont 2020 – ramprogrammet för forskning och innovation (2014–2020), KOM(2011) 811.
- Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om ändring av förordning (EG) nr 294/2008 om inrättande av Europeiska institutet för innovation och teknik, KOM(2011) 817.
- Förslag till Europaparlamentets och rådets beslut om det strategiska innovationsprogrammet för Europeiska institutet för innovation och teknik (EIT): institutets bidrag till ett mer innovativt Europa, KOM(2011) 822.

2012

- Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om inrättande av ”Erasmus för alla” – Unionens program för allmän utbildning, yrkesutbildning, ungdom och idrott, KOM(2011) 788.
- Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om inrättande av Horisont 2020 – ramprogrammet för forskning och innovation (2014–2020), KOM(2011) 809.
- Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om ändring av direktiv 2005/36/EG om erkännande av yrkeskvalifikationer och förordning [...] om administrativt samarbete genom informationssystemet för den inre marknaden, KOM(2011) 883.

2013

- Förslag till Europaparlamentets och rådets beslut om inrättande av ett stödprogram för rymdövervakning och spårning, KOM (2013)107.

- Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om inrättande av Copernicusprogrammet och om upphävande av förordning (EU) nr 911/2010, KOM(2013) 312.
- Förslag till Europaparlamentets och rådets beslut om unionens deltagande i ett forsknings- och utvecklingsprogram som genomförs gemensamt av flera medlemsstater och som syftar till att stödja små och medelstora företag som bedriver forskning, KOM(2013) 493.
- Förslag till Europaparlamentets och rådets beslut om unionens deltagande i ett europeiskt metrologiprogram för innovation och forskning som genomförs av flera medlemsstater, KOM(2013) 497.
- Förslag till Europaparlamentets och rådets beslut om unionens deltagande i ett andra program för partnerskap mellan Europa och utvecklingsländerna inom området klinisk prövning som genomförs gemensamt av flera medlemsstater, KOM(2013) 498.
- Förslag till Europaparlamentets och rådets beslut om unionens deltagande i det gemensamma forsknings- och utvecklingsprogram för ett aktivt liv och it-stöd i boende som inlett av flera medlemsstater, KOM(2013) 500.

Utbildningsutskottets ställningstagande

Utbildningsutskottet redovisar nedan utskottets kommentarer och bedömningar under ett antal underrubriker som motsvarar konstitutionsutskottets frågor samt gör även en särskild kommentar under rubriken Övrigt.

Det samlade utfallet av genomförda subsidiaritetsprövningar på olika politikområden under 2013 jämfört med 2012 samt sedan Lissabonfördragets ikraftträdande

Utbildningsutskottet har hittills behandlat ett relativt begränsat antal subsidiaritetsärenden (totalt 13 utkast till lagstiftningsakter). Som framgått ovan har utbildningsutskottet inte i något fall avgett något utlåtande till kammaren sedan Lissabonfördraget trädde i kraft.

Under det nu aktuella uppföljningsåret 2013 har sex utkast till lagstiftningsakter behandlats. Uppdelat på politikområden i enlighet med fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUF-fördraget) gällde fyra utkast forskning och teknisk utveckling och två rymdpolitik. För det föregående uppföljningsåret 2012 fördelade sig de tre utkasterna med vardera ett utkast på sju olika politikområden (fri rörlighet för arbetstagare, etableringsrätt, fri rörlighet för tjänster, tillnärmning av lagstiftning, utbildning m.m., industripolitik, forskning och teknisk utveckling). Det betyder att vissa utkast berörde flera politikområden.

Vid en samlad bedömning av de olika förslag som subsidiaritetsprövades av utbildningsutskottet under 2013 jämfört med 2012 kan konstateras att antalet utkast som prövades fördubblades. Det totala antalet subsidiaritetsprövningar som genomfördes i riksdagen under 2013 jämfört med 2012 innebar en minskning med två förslag från 125 till 123 utkast. Utbildningsutskottets andel

av den totala mängden subsidiaritetsprövningar har således i princip fördubblats men andelen är alltså liten.

Om utrymmet för nationella åtgärder på olika politikområden inom utskottets beredningsområde minskat till följd av utkast till lagstiftningsakter från EU som subsidiaritetsprövats av utskottet samt hur den sammantagna utvecklingen på olika politikområden förhåller sig till upprätthållandet av subsidiaritetsprincipen

Mot bakgrund av utbildningsutskottets relativt begränsade erfarenhet av subsidiaritetsärenden och av att dessa få ärenden är fördelade på ett relativt stort antal politikområden kan utskottet inte dra några mer övergripande slutsatser på det sätt som efterfrågas i punkt 2 i promemorian. Precis som i föregående års yttrande till konstitutionsutskottet (yttr. 2013/14:UbU1y s. 4) vill utbildningsutskottet här peka på vikten av att de nationella parlamentens subsidiaritetsprövningar kan genomföras innan förhandlingarna om rättsakterna inleds. I annat fall finns risken att värdet av de nationella parlamentens subsidiaritetsprövning minskar.

Inom politikområdet forskning och teknisk utveckling har EU s.k. delad befogenhet, dvs. befogenhet att vidta åtgärder under förutsättning att det inte hindrar medlemsstaterna från att utöva sina befogenheter. Utskottet prövade under 2013 fyra utkast till lagstiftningsakter inom ramen för EU:s åttonde ramprogram för forskning och innovation (Horisont 2020). Utskottets uppfattning är att Horisont 2020 är ett väl etablerat program som utgör ett viktigt komplement till motsvarande nationella insatser.

Kommissionens motiveringar avseende subsidiaritetsprincipen

Kommissionen har varit förslagsställare i alla ärenden som utskottet prövat 2013. När det gäller kommissionens motiveringar till varför den anser att förslagen är förenliga med subsidiaritetsprincipen kan utbildningsutskottet konstatera att motiveringarna generellt sett är mycket summariska och kan utvecklas ytterligare. Riksdagen behöver ett bra underlag för att kunna utföra sin uppgift på bästa sätt. Utbildningsutskottet har inte behandlat något utkast där kommissionens motivering i subsidiaritetsfrågan saknats.

Kontakter med riksdagens representant vid EU:s institutioner

Utbildningsutskottets kansli har i något enstaka fall sedan förfarandet med subsidiaritetsprövningar infördes haft kontakter med riksdagens representant vid EU:s institutioner för att få information i ett ärende. Kansliet har dock inte i något fall under uppföljningsåret 2013 varit i kontakt med riksdagens representant vid EU:s institutioner för att få eller lämna information i något ärende.

Inhämtande av information från IPEX

När det gäller information från andra nationella parlament har webbplatsen IPEX (Interparliamentary EU Information Exchange) hittills inte i något fall innehållit några uppgifter från andra parlament av relevans för utbildningsutskottets ärenden. Information om behandlingen av ett dokument har ofta saknats på andra länders nationella sidor, eller så har den inte varit uppdaterad.

Kontakter med andra nationella parlament

Utbildningsutskottet har inte tagit några kontakter med andra nationella parlament i syfte att få information om pågående subsidiaritetsprövningar.

Använder utskottet någon form av förenklad beredning vid subsidiaritetsprövningen? Prioriterar utskottet vissa ärenden? I förekommande fall, hur väljs ärenden för olika former av beredning ut?

Utbildningsutskottet har erfarenhet av tidsmässigt komprimerade beredningar av flera subsidiaritetsärenden under uppföljningsåret 2013. I dessa ärenden skedde beredning och beslut vid samma tillfälle. Beredningsformen föreslogs av utbildningsutskottets kansli, men det stod självfallet utskottet fritt att besluta om ytterligare beredning om så skulle ha önskats. Det har inte varit aktuellt för utskottet att göra någon prioritering av ärenden.

Övrigt

Utbildningsutskottet instämde vid föregående års uppföljning (yttr. 2013/14:UbU1y s. 5) i konstitutionsutskottets uttalande från 2012 (bet. 2012/13:KU8 s. 52) om att rutiner borde införas för att följa upp hur riksdagens invändningar mot subsidiaritetsprincipens tillämpning har tillgodosetts i den antagna lagstiftningen. Bakgrunden var att riksdagen vid den tidpunkten saknade sådana fasta rutiner för information om när lagstiftningsförslag antagits. Utbildningsutskottet välkomnar därför att det nu sedan våren 2014 inom Riksdagsförvaltningen införts rutiner för att bevaka och underrätta utskotten om när lagstiftningsförslag antas (jfr konstitutionsutskottets promemoria s. 9). Detta underlättar för utskotten i deras roll att bevaka subsidiaritetsprincipens hantering i den fortsatta lagstiftningsprocessen, vilket konstitutionsutskottet ansett vara en uppgift för utskotten (bet. 2013/14:KU5 s. 39).

Stockholm den 4 november 2014

På utbildningsutskottets vägnar

Lena Hallengren

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Lena Hallengren (S), Christer Nylander (FP), Tomas Tobé (M), Thomas Strand (S), Betty Malmberg (M), Caroline Helmersson Olsson (S), Stefan Jakobsson (SD), Håkan Bergman (S), Ulrika Carlsson i Skövde (C), Jabar Amin (MP), Michael Svensson (M), Carina Herrstedt (SD), Daniel Riazat (V), Annika Eclund (KD), Roza Güclü Heidin (S), Lena Emilsson (S) och Maria Stockhaus (M).